وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

معاونت تحقیقات و فناوری

کمیته کشوری اخلاق د ر پژوهشهای علوم پزشکی

راهنمای کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی علوم پزشکی

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

پیش نویس راهنمای کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی علوم پزشکی

مجری طرح: دکتر کیارش آرامش

سازمان اعتبار دهنده: معاونت تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

محل اجرا: مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

سال: ۸۸-۱۳۸۷

طرح تدوین پیش نویس
راهنمای کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی علوم پزشکی

مجری طرح: دکتر کیارش آرامش (متخصص پزشکی اجتماعی، معاون پژوهشی مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران)

همکاران اصلی طرح به‌ترتیب حروف الفبا:

۱- دکتر شاهین آخوندزاده (متخصص و فلوشیپ نوروساینس، عضو هیأت علمی و معاون پژوهشی دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران)

۲- دکتر فریبا اصغری (متخصص طب کار، عضو هیأت علمی مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران)

۳- دکتر آرش اعتمادی (اپیدمیولوژیست، عضو هیأت علمی و مشاور معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تهران در انتشار کتب و مقالات علمی)

۴- دکتر علیرضا باقری (متخصص اخلاق پزشکی، عضو هیأت علمی و معاون آموزشی گروه اخلاق پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران)

۵- دکتر علیرضا پارساپور (پزشک، دانشجوی PhD اخلاق پزشکی، دبیر مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران)

۶- دکتر زهره حقیقی (داروساز، کارشناس کمیته کشوری اخلاق در پژوهشهای علوم پزشکی ، معاونت تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)

۷- دکتر علی صابر (پزشک، دانشجوی MPH اخلاق پزشکی، مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران)

۸- دکتر علیرضا میلانی‌فر (پزشک، حقوقدان، دانشجوی PhD اخلاق پزشکی، عضو هیأت علمی پژوهشکده‌ی ابن‌سینا)

۹- دکتر مهشاد نوروزی (پزشک، پژوهشگر مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران)

هماهنگ کننده:

فاطمه باباخانی (کارشناس مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران)

تایپ و صفحه آرایی:

زینب کریمی

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

سایر همکاران و مشاوران طرح (به ترتیب حروف الفبا)

دکتر پیمان ادیبی	معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان
دکتر علیرضا بیگلری	معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی زنجان
دکتر مجتبی پارسا	دانشجوی دکترای تخصصی اخلاق پزشکی
دکتر پروین پاسالار	رئیس مرکز تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر محمود پناهی	سردبیر مجله دانشکده پزشکی مشهد
دکتر سید ضیاءالدین تابعی	مدیر گروه اخلاق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز
دکتر جلیل توکل افشاری	معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مشهد
دکتر طاهره چنگیز	سردبیر مجله‌ی ایرانی آموزش در علوم پزشکی
دکتر امیرحسن حاج‌ترخانی	عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران
دکتر سید علیرضا حسینی	کارشناس معاونت غذا و دارو
دکتر نادر حیدری	معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
دکتر فاطمه دباغی	سردبیر فصلنامه پرستاری ایران
دکتر محمد راسخ	مدیر گروه حقوق و اخلاق زیستی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
دکتر آرش رشیدیان	رئیس مرکز ملی مطالعات سلامت
دکتر صالح زاهدی اصل	معاون پژوهشی پژوهشکده علوم غدد درون‌ریز و متابولیسم
محمد مهدی زمانی	دانشجوی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر کاظم زنده‌دل	دبیر کمیته کشوری اخلاق در پژوهشهای علوم پزشکی
دکتر علی اکبری ساری	دبیر کمیسیون نشریات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
دکتر پونه سالاری	معاون سردبیر مجله اخلاق و تاریخ پزشکی
دکتر عبدالرسول سبحانی	معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
دکتر سعیده سعیدی تهرانی	کارشناس مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی
دکتر محمدرضا صادقی	معاون پژوهشی پژوهشگاه ابن سینا و سردبیر فصلنامه باروری و ناباروری
دکتر اکبر فتوحی	معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر داریوش فرهود	سردبیر مجله ایرانی سلامت عمومی
دکتر نازآفرین قاسم زاده	دانشجوی دکترای تخصصی اخلاق پزشکی
دکترمصطفی قانعی	معاون تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مهسا قجر زاده	دانشجوی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]
[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]
[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

دکتر رویا کلیشادی سردبیر مجله دانشکده پزشکی اصفهان
دکتر رضا گوهریان سردبیر مجله دانشکده دندانپزشکی مشهد
دکتر باقر لاریجانی رئیس دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر مینا مبشر دانشجوی دکترای تخصصی اخلاق پزشکی
دکتر مرتضی متذکر معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه
دکتر سید عباس متولیان معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ایران
دکتر کاظم محمد سردبیر فصلنامه حکیم
دکتر حسین ملک‌افضلی رییس مؤسسه تحقیقات بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر هومن موثق رییس گروه اخلاق زیستی کرسی حقوق بشر
دکتر سید علی جواد موسوی سردبیر مجله دانشگاه علوم پزشکی ایران
دکتر میرعلی اعتراف اسکویی معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تبریز
دکتر سیمین ناصری سردبیر Iranian Journal of Environmental Health Science & Engineering
دکتر نازیلا نیک‌روان فرد کارشناس کمیته کشوری اخلاق در پژوهشهای علوم پزشکی
دکتر محمد واسعی رئیس ستاد سلولهای بنیادی و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
مجتبی وند رجب پور دانشجوی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]
[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]
[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

مقدمه

رشد چشمگیر تولید علم در دهه‌های گذشته در کشور و حضور پرشمار مقالات علمی پژوهشگران علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران در نشریات معتبر داخلی و خارجی، موجب توجه بیش از پیش جامعه‌ی علمی و مدیریت عالی پژوهشی کشور به موضوع مهم اخلاق در انتشار آثار علمی پژوهشی گردید. بی‌تردید توجه به موضوعات اخلاقی از این دست ضامن حقوق پژوهشگران، آزمودنی‌ها و دیگر طرف‌های درگیر در امر پژوهش، مانع بروز اختلافات ناخوش‌آیند در میان همکاران علمی و اجرایی، و حافظ آبرو و اعتبار جامعه‌ی علمی کشور در مجامع داخلی و خارجی می‌باشد.

پیش از این، راهنمای عمومی و راهنماهای اختصاصی اخلاق در پژوهش‌های علوم پزشکی کشور، با همین اهداف عالی، تهیه، تدوین و ابلاغ شده‌اند. این راهنما گامی دیگر در جهت تکمیل مجموعه راهنماهای اخلاقی کشوری است تا در کنار راهنماهای فوق و راهنماهایی که در آینده تدوین، تصویب و ابلاغ خواهند شد، به عنوان مبنا و معیار عمل اخلاقی پژوهشگران و سایر طرف‌های درگیر در پژوهش و نیز، داوری و اظهار نظر کمیته‌های اخلاق و سایر نهادهای بررسی‌کننده‌ی موارد مرتبط در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مورد استفاده قرار گیرد.

این راهنما از ۱۲ فصل و ۵۳ ماده تشکیل شده است و موضوعات مختلف مرتبط با انتشار آثار پژوهشی علوم پزشکی در مجلات علمی-پژوهشی داخلی و سایر مجلات و رسانه‌های منجر به امتیاز و اعتبار علمی برای پژوهشگران را پوشش می‌دهد.

تدوین این راهنما، علاوه بر تلاش و همت اساتید و صاحب‌نظرانی که در طول دهه‌های گذشته به این مهم پرداخته‌اند، حاصل کار متمرکز و جمعی گروهی از صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران این حوزه در طول سال‌های ۸۷ تا ۸۹ خورشیدی و نیز نظر سنجی وسیع و گسترده و برگزاری کارگاه تخصصی با حضور صاحب‌نظران، دست‌اندرکاران و ذی‌نفعان می‌باشد که در قالب پروژه‌های با سفارش و حمایت معاونت تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اجرا گردیده است. هم‌چنین از تجربه‌ی انباشته‌ی جهانی و معاهدات، بیانیه‌ها و راهنماهای شناخته‌شده‌ی بین‌المللی استفاده شده است. مهم‌ترین بخش‌های این استفاده به قرار ذیل می‌باشد:

ماده‌ی ۱-۱ از فصل نویسندگی از متن الزامات یکدست کمیته‌ی بین المللی سردبیران مجلات پزشکی[۱] (ICMJE) ترجمه شده و مواد ۵-۱ و ۷-۱ با تغییر جزیی از بیانه‌ی خطی‌مشی انجمن جهانی سردبیران علوم پزشکی[۲](WAME) گرفته شده است. مواد ۱-۴ و ۳-۶ با تغییر جزیی از راهنمای کمیته‌ی اخلاقِ نشر[۳] (COPE) اخذ شده است. مواد فصول حریم خصوصی و رازداری، و ویژه‌نامه برگرفته از متن الزامات یکدست ICMJE و مواد فصل نقش و مسؤولیت داوران برگرفته از راهنمای شورای سردبیران علمی[۴] (CSE) و ICMJE می‌باشند.

---

[1] - International committee of Medical Journal Editors
[2] - World Association of Medical Editors
[3]- Committee on Publication Ethics
[4] - Council of Science Editors

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]
[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]
[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل سرقت معنوی نیز با استفاده از راهنمای مندرج در دفتر تمامیت پژوهشی وزارت سلامت و خدمات انسانی آمریکا[5] نوشته شده است[6].

امید است که تدوین این راهنما در کنار به‌روزرسانی مرتب و رفع نواقص احتمالی در آینده، گامی موثر در هرچه اخلاقی‌تر شدن پژوهش، رعایت حقوق و آزادی‌های اساسی طرف‌های درگیر در امر پژوهش و حفظ اعتبار و حسن شهرت جامعه‌ی پژوهشی کشور باشد.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

[5] -US Department of Health and Human Services, Office of Research Integrity

[6]- Roig M. Avoiding plagiarism, self-plagiarism, and other questionable writing practices: A guide to ethical writing. Available at: http://ori.dhhs.gov/education/products/plagiarism/plagiarism.pdf.

فصل اول: *نویسندگی*

مادهی ۱-۱) شخصی نویسنده (یا یکی از نویسندگان) مقاله محسوب میشود که هر سه معیار زیر را داشته باشد:

۱. سهم قابل توجهی در حداقل یکی از فعالیتهای زیر داشته باشد:

الف) ارایهی ایده پژوهشی یا طراحی مطالعه،

ب) جمعآوری دادهها،

ج) آنالیز و تفسیر.

۲. در نوشتن مقاله به صورت نوشتن پیشنویس مقاله و یا مرور نقادانه آن که منجر به اصلاح محتوای علمی مقاله گردد، نقش داشته باشد.

۳. مقالهی نهایی شده را مطالعه و تأیید کرده باشد.

تبصره ۱: اشخاص حقوقی و تیمهای پژوهشی نیز مشمول معیارهای این ماده میگردند.

مادهی ۲-۱) نام تمامی اشخاصی که معیارهای نویسندگی مقاله (منطبق با مادهی یک این راهنما) را دارند باید به عنوان نویسنده در بخش نویسندگان مقاله آورده شود، حتی اگر همکاری وی با آن مرکز یا تیم پژوهشی، به هر علتی، قطع شده باشد.

مادهی ۳-۱) تمامی نویسندگان باید مسؤولیت محتوای مقاله را در کلیهی زمینههای زیر بپذیرند:

۱. صحت مطالب مندرج در مقاله ،

۲. پایبندی به راهنماهای اخلاقی عمومی و اختصاصی کشور در حفاظت از آزمودنی انسانی یا حیوانات در مطالعهی انجام شده،

مادهی ۴-۱) در پژوهشهای بزرگ که توسط یک تیم پژوهشی انجام شدهاند و نقش نویسندگان در ایجاد مقاله بسیار تخصصی بوده است، سهم و مسؤولیت هر یک از نویسندگان میتواند محدود به قسمت تخصصی مربوط به خود وی گردد. در این موارد پژوهشگر یا پژوهشگران اصلی، فردی را که مسؤولیت کلیت مقاله را خواهد داشت، تعیین خواهند کرد.

مادهی ۵-۱) ترتیب نامها در بخش نویسندگان مقاله براساس میزان مشارکت هر یک از افراد و از طریق توافق جمعی آنان مشخص میگردد. فردی که بیشترین سهم را در مطالعه و نگارش دستنوشته داشته است، نویسندهی اول خواهد بود.

تبصره: جایگاه یا سطح علمی نویسندگان مقاله تأثیری در ترتیب نام نویسندگان نخواهد داشت.

مادهی ۶-۱) عدم توافق نویسندگان در مورد ترتیب نامشان در مقاله به درخواست هر یک از ایشان در شورای پژوهشی دپارتمان، مرکز تحقیقات، دانشکده یا مؤسسهی محل اجرای طرح مربوطه مطرح میگردد و اتخاذ تصمیم میشود.

مادهی ۷-۱) نام کلیهی افرادی که سهم قابل توجهی در اجرای مطالعه یا نگارش مقاله داشتهاند اما معیارهای

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

درج نام در بخش نویسندگان مقاله را ندارند، در بخش سپاسگزاری با ذکر نوع مشارکت، آورده می‌شود.

ماده‌ی ۸-۱) نویسنده‌ی مسؤول یکی از نویسندگان دستنوشته است که به‌دلیل جایگاه علمی و نقش خود در مطالعه (برای مثال، مجری اصلی طرح یا استاد راهنمای اول پایان‌نامه) از سوی سایر نویسندگان مسؤولیت مکاتبات و پاسخگویی به ابهامات و ایرادات مطرح شده در مورد دستنوشته یا مقاله را برعهده دارد. نویسنده‌ی مسؤول وظیفه‌ی انتقال نظرات و مکاتبات مهم به سایر نویسندگان و تنظیم روابط بین نویسندگان را برعهده دارد.

ماده‌ی ۹-۱) ذکر انتساب غیرواقعی (صوری) به مؤسسه، مرکز یا دپارتمانی که نقشی در اصل پژوهش مربوطه یا در فعالیت حرفه‌ای فرد نویسنده ندارد، نادرست است.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل دوم : *فریبکاری*

مادهی ۱-۲) فریبکاری عبارت است از هرگونه زیرپاگذاشتن یا انحراف از اصول اخلاقی پذیرفته شده در نگارش و انتشار آثار علمی – پژوهشی که مثال‌های ذیل را در بر می‌گیرد:

۱- ساختن (جعل) دادهها یا نتایجی که مبتنی بر یک پژوهش واقعی نیستند،
۲- دست‌کاری دادههای حاصل از پژوهش،
۳- سرقت معنوی،
۴- اجتناب از ذکر عوارض نامطلوب در کارآزمایی‌های بالینی.

مادهی ۲-۲) سرقت معنوی عبارت است از استفاده از تمامی یا قسمتی از مطالب یا ایدههای منتشر شده یا منتشر نشدهی فرد یا افراد دیگر بدون ذکر منبع به روش مناسب یا کسب اجازه در موارد ضروری.

مادهی ۳-۲) استفاده از اصل یا ترجمهی متن منتشر شدهی دیگران در دست نوشته باید بر طبق ضوابط ذیل انجام گیرد:

الف) در صورت استفاده از شکل، جدول، پرسشنامه و یا بخش قابل توجهی از متن مورد نظر یا ترجمهی آن، به صورت آوردن عین آن متن، باید علاوه بر آوردن متن در داخل گیومه و ذکر منبع، از مالک معنوی متن اولیه اجازهی کتبی اخذ گردد.

ب) در صورت استفاده از بخشی جزئی از متن مورد نظر یا ترجمهی آن، به صورت آوردن عین آن متن، باید متن مورد نظر در داخل گیومه آورده شود و منبع آن ذکر گردد.

ج) در صورت استفاده از متن مورد نظر یا ترجمه آن به صورت نقل به مضمون، جمع‌بندی، نتیجه‌گیری یا برداشت ایده، باید منبع آن ذکر گردد.

تبصرهی ۱) اگر بخشی از متن که مورد استفاده قرار می‌گیرد، به صورت جزئی، مثلاً در حد تغییر چند کلمه یا آوردن معادل آنها یا تغییر زمان افعال، تغییر کند، باز هم شامل موارد مربوط به آوردن عین متن (بند الف یا ب) می‌گردد.

تبصرهی ۲) مندرجات این ماده در مورد مطالب منتشر شدهی قبلی خود نویسنده(گان) دستنوشته نیز صادق است.

تبصرهی ۳) در مورد بند ج، نقل به مضمون نباید به گونه‌ای باشد که با منظور نویسنده(گان) اصلی و روح کلی نوشته‌ی آن‌ها منافات داشته باشد.

مادهی ۴-۲) تمام محققین موظفند در صورت اطمینان از وقوع هر گونه فریبکاری، موارد را با رعایت حد اکثر مجرمانگی حسب مورد را به مؤسسهی حامی پژوهش، رئیس یا مسؤول محل کار یا تحصیل نویسنده(گان) اطلاع دهند

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]
[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]
[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

ماده‌ی ۵-۲) سردبیر می‌تواند وقوع احتمالی فریبکاری را در دستنوشته‌های دریافتی جست‌وجو نماید، اما در صورت آگاهی از احتمال وقوع فریبکاری، موظف است با رعایت حد اکثر محرمانگی حسب مورد وقوع فریبکاری را به به مؤسسه‌ی حامی پژوهش، رئیس یا مسؤول محل کار یا تحصیل نویسنده(گان) اطلاع دهد تا با انجام تحقیق و بررسی وقوع آن محرز یا رفع شود. تحقیق و بررسی بر اساس مقررات و دستورالعمل های مربوطه صورت خواهد گرفت.

تبصره: تا پیش از محرز شدن وقوع فریبکاری نباید اشخاص غیرمرتبط از مطرح شدن احتمال آن یا بررسی‌های در حال انجام مطلع شوند.

ماده‌ی ۶-۲) در صورتی‌که سردبیر، وقوع فریبکاری را احراز کند، باید بسته به شدت فریبکاری احراز شده، یک یا چند مورد از اقدامات ذیل را انجام دهد:

۱- خودداری از انتشار دستنوشته (در صورتی‌که هنوز دستنوشته منتشر نشده است)،
۲- انتشار اصلاحیه یا تکذیبیه در شماره‌ی آتی نشریه (در صورت انتشار
۳- اجتناب از پذیرش مقالات آتی نویسنده(گان) برای مدتی معین،
۴- حذف مقالات قبلی نویسنده(گان) از سایت یا بانک اطلاعاتی نشریه.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]
[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]
[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل سوم :*انتشارات همپوشان*

مادهی ۱-۳) اگر یک نشریهی چاپی یا الکترونیک دستنوشتهای را پیش از این منتشر کرده باشد یا در حال بررسی برای انتشار آن باشد، ارسال همان دستنوشته به نشریهی دیگر یا انتشار مجدد آن نادرست است.

تبصرهی ۱: اگر نویسنده(گان) دستنوشتهای که در یک نشریه در دست بررسی برای انتشار است، تصمیم بگیرند، به هر دلیلی، آن دستنوشته را برای نشریهی دیگری ارسال نمایند، باید ابتدا انصراف خود را از انتشار دستنوشته به صورت کتبی به نشریهی اول اعلام نمایند. این کار حداکثر تا پیش از اعلام پذیرش دستنوشته برای انتشار در نشریهی اول، امکانپذیر است.

تبصرهی ۲: اگر سردبیران چند نشریه تصمیم بگیرند که بهطور مشترک دستنوشتهای را منتشر کنند، در صورتیکه این اقدام در راستای تأمین سلامت جامعه باشد و نیز مراتب بهطور شفاف به خوانندگان آن نشریات اطلاعرسانی شود، مشروط به رعایت کلیهی حقوق مادی و معنوی مرتبط، این کار بلامانع است.

مادهی ۲-۳) ارسال دستنوشتهای که حاوی حجم قابل توجهی از یک مقالهی منتشر شده یا در حال بررسی باشد، برای بررسی جهت انتشار به عنوان مقالهی علمی - پژوهشی نادرست است، حتی اگر به مقالهی قبلی ارجاع داده باشد و یا مقالهی قبلی به نویسنده(گان) همین دستنوشته تعلق داشته باشد.

تبصره: تکرار قسمتهایی از بخش « مواد و روشها » در مقالات بعدی همان نویسنده(گان)، در صورت ضرورت، بلامانع است اما در هر حال ذکر مرجع لازم میباشد.

مادهی ۳-۳) اگر مقالهای پیش از این به صورت چاپی یا الکترونیک منتشر شده باشد یا در دست بررسی برای انتشار باشد، ارسال ترجمهی همان مقاله به زبانی دیگر برای بررسی جهت انتشار، در صورت کسب موافقت سردبیران هر دو مجله و اطلاعرسانی شفاف به خوانندگان بلامانع است.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل چهارم: *تعارض منافع*

مادهی ۱-۴) تعارض منافع عبارت است از وجود هرگونه منفعت مالی و غیر مالی که احتمال دارد نویسنده، داور یا سردبیر را در اظهار صادقانهی نظر خود تحت تأثیر قرار دهد. وجود تعارض منافع به خودی خود ایرادی اخلاقی برای یک دستنوشته محسوب نمیشود.

مادهی ۲-۴) نویسنده(گان) یک دستنوشته باید هرگونه تعارض منافع خود را که از نگاه مخاطبین پوشیده است، در متن یا ذیل دستنوشته بهطور شفاف اعلام نمایند.

تبصره: قرارداد میان پژوهشگر(ان) و حامی مالی پژوهش نباید متضمن هر شکلی از منع اعلام تعارض منافع در دستنوشته حاصله باشد.

مادهی ۳-۴) نویسنده(گان) باید منابع تأمین هزینههای پژوهش و نگارش مقاله را بهطور شفاف معرفی نمایند.

مادهی ۴-۴) اعضای هیأت تحریریه چنانچه در تصمیمگیری سردبیر در مورد یک دستنوشته تأثیرگذار باشند، باید بهطور شفاف و کامل سردبیر را دربارهی هر گونه تعارض منافع در امر مورد نظر مطلع نمایند.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل پنجم: *حریم خصوصی و رازداری*

ماده‌ی ۱-۵) اطلاعات مشخص کننده‌ی هویت شخصی آزمودنی‌ها، کارکنان محل انجام پژوهش یا هر فرد دیگری غیر از نویسندگان دستنوشته و افرادی که از آن‌ها سپاسگزاری می‌شود، نباید در متن دستنوشته، عکس‌ها، شجره‌نامه‌ها یا هر قسمت دیگری آورده شود، مگر این‌که فرد مورد نظر یا نماینده قانونی او برای نشر آن اطلاعات رضایت آگاهانه‌ی کتبی داده باشد.

تبصره‌ی ۱: در مورد عکس افراد، پوشش باید به‌گونه‌ای باشد که منجر به شناسایی فرد نشود و پوشاندن چشم‌ها به تنهایی کفایت نمی‌کند، مگر آن‌که رضایت آگاهانه‌ی کتبی اخذ شده باشد.

تبصره‌ی ۲: در صورتی‌که انتشار دستنوشته بدون محرمانه ماندن کامل کلیه‌ی اطلاعات هویتی یا اطلاعاتی که می‌تواند منجر به کشف هویت افراد مذکور در ماده‌ی فوق شود، امکان‌پذیر نباشد و اخذ رضایت آگاهانه نیز مقدور نباشد، رسیدگی به اصل ادعای عدم دسترسی به افراد مذکور و ضرورت انتشار اطلاعات و تصمیم‌گیری در مورد انتشار آن بر عهده‌ی کمیته‌ی اخلاق منطقه‌ای خواهد بود.

تبصره‌ی ۳: انتشار اطلاعاتی که از پیش و به‌روش صحیح در دسترس عموم قرار گرفته‌اند، نیاز به اخذ رضایت آگاهانه ندارد.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل ششم : *سردبیری نشریات علمی*

مادهی ۱-۶) سردبیر مجله، برای تصمیم‌گیری و ایفای مستقلانه‌ی وظایف خود (از قبیل رد یا قبول دستنوشته‌های واصله) آزادی و اختیار عمل کافی دارد.

مادهی ۲-۶) سردبیر موظف است که رازداری را در تمامی مراحل بررسی دستنوشته رعایت نماید.

تبصره: آگاهی داوران از نام و مشخصات نویسندگان دستنوشته بلامانع است و مشمول اصل رازداری واقع نمی‌شود.

مادهی۳-۶) بعد از اعلام تصمیم سردبیر در مورد رد یک دستنوشته برای انتشار، باید فرصت حداقل یک نوبت درخواست تجدید نظر به نویسنده‌ی مسؤول داده شود. هر مجله باید سیاست‌های مدونی برای بررسی این‌گونه درخواست‌ها داشته باشد.

مادهی۴-۶) سردبیر باید تمامی تلاش خود را برای کشف موارد سوءرفتار در دستنوشته‌های دریافتی و برخورد مناسب با موارد احتمالی به‌کار بندد.

مادهی۵-۶) سردبیر یا هیات تحریریه باید فرد یا افرادی را برای داوری همتای هر مقاله انتخاب کند که تا حد ممکن در زمینه‌ی علمی مربوطه توانا و مجرب باشند. داور(ان) انتخاب شده باید فاقد هرگونه تعارض منافع شناخته شده در زمینه‌ی مقاله‌ی مورد داوری باشند.

مادهی۶-۶) سردبیر مسؤول است که بررسی، انتخاب و اولویت‌بندی دستنوشته‌های واصله برای چاپ، به‌نحوی بی‌طرفانه و تنها با توجه به ویژگی‌های علمی و فنی دستنوشته انجام گیرد و عوامل نامربوط در این امر تأثیری نداشته باشد.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل هفتم : *انتشار نتایج کارآزمایی‌های بالینی*

ماده‌ی ۱-۷) سردبیر نشریه باید تنها نتایج آن دسته از کارآزمایی‌های بالینی را برای انتشار بپذیرد که در مرکز ثبت کارآزمایی بالینی ثبت شده و مجوز کمیته‌ی اخلاق مربوطه را دریافت کرده باشد. برای حصول اطمینان از رعایت این اصل سردبیر مجله می‌تواند سند ثبت و مجوز کمیته یا کمیته‌های اخلاقی مرتبط را به‌صورت کتبی از نویسنده‌ی مسوؤل درخواست نماید.

تبصره: در مطالعاتی که به‌صورت چند مرکزی در چند کشور به انجام می‌رسند، در صورت دریافت دستنوشته‌ی حاوی نتایج کل مطالعه، سردبیر می‌تواند مجوز اخلاقی مربوط به کلیه‌ی مراکزی که مطالعه در آن‌ها انجام گرفته است را به‌طور جداگانه از نویسنده(گان)درخواست کند. درصورتی‌که مقاله‌ای حاوی نتایج یکی از مراکز باشد، تنها مجوز اخلاقی مربوط به همان مرکز (کشور) قابل درخواست خواهد بود.

ماده‌ی ۲-۷) در موارد انتشار نتایج کارآزمایی‌های بالینی که به‌صورت همکاری بین‌المللی به انجام رسیده‌اند، سردبیر نشریه می‌تواند در صورت لزوم، سهم یا نقش ایفا شده‌ی هر کدام از نویسندگان در کل طرح را به‌صورت مکتوب درخواست نماید.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل هشتم : *نقش و مسؤولیت داوران*

مادهی۱-۸) فردی که داوری همتای یک دستنوشتهی ارجاع شده از سوی یک مجله را قبول میکند، باید داوری خود را بهصورت بیطرفانه و تنها براساس ویژگیهای علمی و فنی دستنوشته به انجام برساند و نباید تحت تأثیر روابط شخصی خود با نویسنده(گان) دستنوشته یا سایر عوامل نامربوط قرار گیرد.

مادهی۲-۸) فردی که داوری همتای یک دستنوشته به او پیشنهاد میشود، در صورت وجود هر گونه تعارض منافع، میتواند از پذیرش آن دستنوشته برای داوری امتناع کند؛ در غیر اینصورت، باید تعارض منافع خود را بهطور واضح به اطلاع سردبیر مجله برساند.

مادهی۳-۸) داوران و نویسنده(گان) دستنوشته باید از برقراری ارتباط با یکدیگر (در رابطه با داوری آن دستنوشته) در طول فرآیند داوری، امتناع کنند، مگر با کسب اجازه از سردبیر مجلهی مربوطه.

مادهی۴-۸) چنانچه فردی که یک دستنوشته را برای داوری همتا پذیرفته است، خود را واجد صلاحیت علمی یا فنی لازم برای داوری دقیق تمامی یا بخشی از آن دستنوشته نداند، باید مراتب را به اطلاع سردبیر مجله برساند.

مادهی۵-۸) دستنوشتهای که برای داوری ارسال میگردد، باید از سوی داور نیز به عنوان یک متن محرمانه تلقی گردد و اطلاعات مربوط به یا مندرج در آن با هیچ فرد دیگری در میان گذاشته نشود. داور مجاز نیست از دستنوشتهی مورد داوری برای هیچ مقصود دیگری به جز داوری استفاده کند و لازم است بعد از پایان داوری از نگهداری دستنوشته به هر شکل، اجتناب نماید.

تبصرهی ۱: در صورتی که داور، مشورت با فرد دیگری را برای داوری ضروری بداند و این مشورت متضمن افشای مطالب مندرج در مقاله باشد، این کار تنها با کسب اجازه از سردبیر مجله قابل انجام است.

تبصرهی ۲: مفاد مادهی فوق نسبت به تمامی دستنوشتههایی که برای داوری همتا ارسال شده و داور به هر دلیل از پذیرش داوری آن خودداری کرده است نیز جاری میباشد.

مادهی۶-۸) در داوری همتا، داور باید به نقاط قوت و ضعف مقاله توجه کند و در صورت امکان راهکارهایی را برای رفع اشکالات موجود به نویسنده(گان) توصیه نماید. این کار باید با رعایت احترام به استقلال فکری نویسنده(گان) به انجام برسد.

مادهی۷-۸) داور در صورت پذیرش یک دستنوشته برای داوری همتا، باید این کار را در مهلت اعلام شده از سوی سردبیر مجله به انجام برساند.

تبصره: در صورتی که مهلت اعلام شده از سوی سردبیر مجله برای داور مناسب نباشد، داور باید از پذیرش داوری آن دستنوشته امتناع کند یا در مورد تمدید مهلت با سردبیر مجله به توافق برسد.

مادهی۸-۸) داور باید علاوه بر بررسیهای علمی و فنی در داوری، هر گونه عدم رعایت مفاد این راهنما را نیز به اطلاع سردبیر برساند.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]
[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]
[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل نهم : *آگهی*

مادهی ۱-۹) نشریههای علمی - پژوهشی ، اعم از چاپی و الکترونیک، باید تنها آگهیهایی را برای انتشار بپذیرند که به ارائهی اطلاعات در مورد رویداد، محصول یا خدمت مورد نظر میپردازند و از هرگونه تلاش برای تحت تأثیر قرار دادن مخاطب، با ارائهی مطالب غیر علمی و نادرست، خودداری کنند.

مادهی ۲-۹) مکان درج آگهی تبلیغاتی نباید در مجاورت سرمقاله یا مقالهای علمی باشد که به نوعی ارتباط آن مقاله با آگهی مورد نظر را به ذهن خواننده متبادر سازد.

مادهی ۳-۹) آگهیهای تبلیغاتی باید به گونهای در نشریه درج شوند که بهخوبی از مندرجات علمی متمایز باشند.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل دهم : *ویژه‌نامه*

ماده‌ی ۱-۱۰) ویژه‌نامه‌ها شماره‌هایی از نشریه‌اند که معمولاً به انتشار مجموعه مقالاتی در رابطه با موضوعی مشخص و یا مجموعه‌ی مقالات یک همایش، به‌نحوی که در ارتباط با موضوعات اصلی مورد بحث در نشریه باشد، اختصاص دارند. ویژه‌نامه غالباً توسط منابع دیگری غیر از ناشر مجله حمایت مالی می‌شود.

ماده‌ی ۲-۱۰) سردبیر مجله مسؤولیت مطالب مندرج در ویژه‌نامه‌ها را همانند شماره‌های عادی نشریه بر عهده دارد.

ماده‌ی ۳-۱۰) سردبیر مجله باید اختیار کامل در ارسال هر دستنوشته‌ی مورد نظر برای انتشار در ویژه نامه به داوران مستقل و نیز حق عدم پذیرش آن‌ها را، همانند شماره‌های عادی مجله، حفظ کند.

ماده‌ی ۴-۱۰) حامی مالی ویژه‌نامه، در صورت وجود، باید به‌طور شفاف در ویژه‌نامه مشخص شود.

ماده‌ی ۵-۱۰) نشر آگهی در ویژه‌نامه باید از سیاستی مشابه آن‌چه در شماره‌های عادی مجله اعمال می‌شود، تبعیت کند.

ماده‌ی ۶-۱۰)پذیرش هدایا، پاداش یا کمک‌های حامیان مالی ویژه‌نامه برای شخص سردبیر و اعضای هیأت تحریریه مجاز نیست.

ماده‌ی ۷-۱۰) در ویژه‌نامه‌ها باید مانند شماره‌های عادی، سایر مواد این راهنما رعایت شود.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

فصل یازدهم : *سایر انواع انتشار*

مادهی ۱-۱۱) سردبیران کلیهی نشریات علمی دارای داوری همتاکه بهصورت چاپی، همزمان چاپی و الکترونیک، و یا الکترونیک منتشر میشوند، مشمول کلیهی مواد مندرج در این راهنما میگردند.

مادهی ۲-۱۱) در مواردی که انتشار بهصورت همزمان چاپی و الکترونیک صورت میگیرد، هر دو نسخهی چاپی و الکترونیک باید برای رفرانسدهی یک آدرس واحد داشته باشند.

مادهی ۳-۱۱) نگارش یک فصل یا بیشتر از کتابهایی که در قالب درسنامه منتشر میشوند، مشمول تمامی مواد این راهنما میباشد.وظایف سردبیر در این حالت، برعهدهی نویسندهی مسؤول کتاب (نامی که در روی جلد مندرج است) میباشد.

مادهی ۴-۱۱) انتشار نتایج حاصل از پژوهشها، پیش از آن که در نشریات دارای داوری همتا به چاپ رسیده باشند، از طریق رسانههای عمومی نادرست است، مگر در مواردی که بهواسطهی اهمیت ویژه برای سلامت عمومی، انتشار تمامی یا بخشی از نتایج یک پژوهش از سوی مراجع سیاستگذار، ضروری دانسته شود.

مادهی ۵-۱۱) اگر خلاصه مقالهای که به همایشی ارسال میگردد، قبلاً بهصورت خلاصه یا مقالهی کامل منتشر شده باشد، باید مراتب به اطلاع دبیر کنگره رسانده شود.

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]

واژه‌نامه

Acknowledgment	سپاسگزاری
Adverse effect	عوارض نامطلوب
Advertising	آگهی
Authorship	نویسندگی
Conflict of interest	تعارض منافع
Correction	اصلاحیه
Corresponding author	نویسنده مسؤول
Data fabrication	ساختن داده‌ها
Data manipulation	دستکاری داده‌ها
Editorial board	هیأت تحریریه
Erratum	اصلاحیه
Fraud	فریبکاری
Manuscript	دستنوشته
Misconduct	سوءرفتار
Overlapping publication	انتشار هم‌پوشان
Peer review	داوری همتا
Plagiarism	سرقت معنوی
Redundant publication	انتشار مجدد
Retraction	تکذیبیه
Supplement	ویژه نامه

[Downloaded from mail.jrds.ir on 2026-10-15]

[DOR: 20.1001.1.20084676.1397.15.4.9.3]

[DOI: 10.29252/jrds.15.4.1]